

*В. І. Кравець,
аспірант кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ*

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.4.89

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

V. Kravets,
post-graduate student of the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

FINANCIAL COMPONENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті розкрито сутність та роль фінансової складової економічного розвитку, що потребує комплексного підходу щодо визначення основних інструментів державного впливу; фінансового регулювання, що виражається через сукупність важелів фінансового характеру відносно здійснення впливу на функціонування суб'єктів господарювання; фінансової політики забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення умов для збалансованого економічного розвитку країни; координації діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики. Визначено, що фінансове регулювання та реалізація фінансової політики в сфері державних фінансів займають досить важливе місце у системі державного регулювання економіки; в сучасних умовах державна фінансова політика являє собою макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, спрямований на реалізацію стратегічних пріоритетів суспільного розвитку; динамічний економічний розвиток потребує синтезу та координації інструментів бюджетно-податкового та грошово-кредитного регулювання, що в свою чергу, передбачає їх поєднання з метою збереження макроекономічної стабільності. Розглянуто інститут бюджетного регулювання, що має ґрунтуватися на сукупності форм, засобів, механізмів формування та реалізації завдань бюджетної політики, які визначають умови взаємовідносин учасників бюджетного процесу; інструменти грошово-кредитного регулювання повинні забезпечити належну грошову пропозицію для розширеного відтворення розвитку економіки; підходи до удосконалення фінансової політики як складової економічного розвитку, які сприятимуть підвищенню її ефективності у сфері державних та місцевих фінансів, фінансових відносин та ринку фінансових послуг. Показано, що посилення рівня координації та функціонування відповідних інституційних засад забезпечить дієвий вплив фінансової складової на розвиток економіки країни; важливим є підвищення ефективності видатків з урахуванням доцільності актуалізації інструментів програмно-цільового методу в бюджетному процесі; метою інституційної модернізації фінансової системи має стати формування сучасних фінансових інститутів, що сприятимуть відновленню позитивної динаміки економічного зростання.

The article reveals the essence and role of the financial component of economic development, which requires an integrated approach to the definition of the main instruments of state influence; financial regulation, which is expressed through a set of financial instruments in relation to the effect on the functioning of economic entities; financial policy ensuring economic and social stability by creating conditions for balanced economic development of the country; coordinating the activities of financial institutions and ensuring transparency of the processes of fiscal and monetary policy

formation. It is determined that financial regulation and implementation of financial policy in the field of public finance occupy a very important place in the system of state regulation of the economy; in modern conditions, the state financial policy is a macroeconomic regulator of reproductive processes, aimed at implementing strategic priorities of social development; dynamic economic development requires the synthesis and coordination of fiscal and monetary regulatory instruments, which in turn involves combining them to maintain macroeconomic stability. The institute of budgetary regulation is considered, which should be based on a set of forms, means, mechanisms of formation and realization of the tasks of budget policy, which determine the conditions of relations between the participants of the budget process; instruments of monetary regulation should provide the proper money supply for the expanded reproduction of economic development; Approaches to improving financial policy as a component of economic development that will enhance its efficiency in the field of state and local finance, financial relations and the financial services market. It is shown that strengthening the level of coordination and functioning of the relevant institutional framework will ensure the effective influence of the financial component on the development of the country's economy; it is important to increase the efficiency of expenditures, taking into account the expediency of updating the tools of the program-target method in the budget process; the goal of institutional modernization of the financial system should be the formation of modern financial institutions that will help restore the positive dynamics of economic growth.

Ключові слова: фінанси, фінансова система, фінансове регулювання, фінансовий механізм, фінансова політика, бюджетна політика, економічний розвиток.

Key words: finance, financial system, financial regulation, financial mechanism, financial policy, fiscal policy, economic development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За сучасних умов необхідним є поліпшення якості та підвищення дієвості фінансового управління. Важливим є посилення ролі фінансової політики у стимулюванні економічного зростання країни, вдосконалення фінансової політики на даному етапі розвитку набуває особливої значущості. З метою реалізації соціально-економічних пріоритетів розвитку країни важливим є підвищення якісного рівня функціонування фінансової системи. Для розробки і реалізації збалансованого фінансового регулювання пріоритети фінансової політики повинні визначатися виходячи з циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів та запасу стійкості фінансової системи. На кожному етапі економічного циклу існує необхідність обґрунтування та використання сукупності фінансових інструментів і важелів для активізації процесів економічного зростання, забезпечення макроекономічної стабілізації. Виходячи із зазначеного актуальним є питання розкриття фінансової складової економічного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері формування фінансової політики можна назвати праці А. Афонсо [9], Дж. Джаллеса [9], А. Ваг-

нера, П. Самуельсона, Дж. Стігліца [10]. Питання подальшого розвитку системи фінансового регулювання економіки досліджуються у працях вітчизняних вчених: О. Василика, С. Волосович [3], А. Мазаракі [1,3], А. Максюті, І. Лук'яненко [2], І. Лютого, Г. Степанової [4], В. Федосова [5], І. Чугунова [1, 6—8], С. Юрія [5] та інших.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розкриття сутності та визначення напрямів підвищення дієвості фінансової складової економічного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансове регулювання економічного розвитку потребує комплексного підходу щодо визначення основних інструментів державного впливу. Фінансова політика держави повинна ґрунтуватися на формуванні ефективної фінансової системи країни, використанні дієвих методів державного регулювання, що в свою чергу, сприяє створенню сприятливого фінансового середовища і активізує економічне зростання у національній економіці. Державне регулювання в сучасних умовах являє собою макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, спрямований на реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку економіки країни. Фінансова політика як вагова складова економічної політики че-

рез сукупність інструментів, методів, засобів і механізмів впливає на соціально-економічний розвиток країни. У зв'язку з посиленням регулюючої функції державних фінансів проблема фінансового регулювання економічного зростання є основоположною в процесі становлення моделі фінансового розвитку, що підтверджує її актуальність і необхідність комплексного дослідження, теоретичного обґрунтування і формування цілісного уявлення щодо розвитку фінансового механізму, який виступає вагомим чинником ефективної фінансової політики держави.

Фінансова політика як складова інституційного розвитку економіки полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки, що надасть можливість посилити дієвість трансформації економіки. Процес регулювання як зумовлена необхідність є суспільним явищем, яке притаманне всім країнам, які за його допомогою здійснюють вплив на економічні та соціальні процеси, формуючи напрями їх розвитку. Суть фінансового регулювання в основному виражається через сукупність важелів фінансового характеру відносно здійснення безпосереднього впливу на функціонування суб'єктів господарювання. Це визначення фінансового регулювання пов'язане з тим, що воно є підсистемою фінансового механізму держави, який включає в себе фінансові інструменти, за допомогою яких і здійснюється вплив на сфери діяльності як суб'єктів господарювання так і держави загалом. Державне регулювання розвитку економіки є важливою динамічною складовою фінансового механізму економічного зростання, який спрямований на забезпечення збалансованого розвитку реального та фінансового сектору економіки. Необхідно зазначити, що на різних етапах становлення системи фінансового регулювання ступінь впливу держави на економічні процеси відрізнявся та супроводжувався зміною форм, методів та важелів управління економікою. Важливо відмітити, що соціально-економічні передумови доцільності застосування заходів державного регулювання економіки формувалися та змінювалися з урахуванням цілей та завдань державної фінансової політики на коротко, середньо та довгострокову перспективу [1].

Фінансове регулювання та реалізація фінансової політики в сфері державних фінансів займають досить важливе місце в системі державного регулювання, тому постає необхідність розробки концептуальних засад побудови ефективної моделі фінансового механізму для досягнення сталого економічного розвитку країни, створення і забезпечення методологічних та інституційних передумов для формування ефективної соціально орієнтованої економіки з урахуванням потреб та інтересів суспільства. Виваженість у проведенні фінансової політики як однієї із необхідних умов розвитку дозволить досягти подальшої стабілізації державних фінансів, продовжити розбудову конкурентноспроможної, наукоємної економіки, що позитивно вплине на загальне економічне зростання та збалансований розвиток суспільства, забезпечить підвищення стандартів якості життя

громадян країни. Фінансове регулювання має досліджуватись як вагова складова системи інститутів суспільства, підвищення дієвості фінансової політики країни сприятиме посиленню результативності інституційних змін фінансової системи. Одним з найбільш важливих завдань фінансового регулювання є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення відповідних умов для економічного зростання. Пріоритети фінансового регулювання значною мірою корелюють та впливають на формування напрямів розвитку соціально-економічних відносин у державі. В той же час фінансова політика є дієвим інструментом впливу на рівень розвитку економічної системи та покликана підтримувати фінансові стимули активної економічної діяльності [3].

Важливо відмітити, що в умовах трансформаційної економіки особливого значення набуває побудова ефективної системи фінансового регулювання в контексті взаємодії бюджетних і грошово-кредитних відносин. Динамічний економічний розвиток потребує синтезу та координації інструментів бюджетно-податкового та грошово-кредитного регулювання, що в свою чергу передбачає їх поєднання та компенсування недоліків одного перевагами іншого з метою збереження макроекономічної стабільності. Посилення рівня координації та функціонування відповідних інституційних засад забезпечить дієвий вплив фінансової складової на розвиток економіки країни.

Основною метою фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення умов для збалансованого економічного розвитку. Фіскальна та монетарна політика є найбільш вагомими складовими фінансової політики, при чому зміна параметрів однієї політики безпосередньо впливає на механізм реалізації іншої. Фіскальна політика як економічна категорія відображає сукупність економічних відносин у сфері перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему в процесі формування доходної частини бюджету та використання бюджетних видатків задля виконання поставлених завдань та функцій перед державою на відповідному етапі її розвитку. Структура бюджетних видатків має бути спрямованою на вирішення завдань модернізації економіки, створення сприятливого середовища для її стійкого розвитку. Саме тому пріоритети бюджетної політики мають враховувати доцільність розширення частки продуктивних видатків з підвищенням рівня їх ефективності. До цієї категорії відносять бюджетні видатки на розвиток інфраструктури, освіти, фундаментальної та прикладної науки, охорони здоров'я, інші видатки бюджету, які сприяють зростанню якісного рівня людського капіталу. Водночас необхідним є своєчасне та в повному обсязі виконання державою зобов'язань у сфері обслуговування боргу, соціального захисту та соціального забезпечення населення, належне виконання державними інститутами своїх функцій. З огляду на зазначене, бюджетне регулювання видаткової частини має бути виваженим та збалансованим [6].

Капітальні видатки, які у разі їх ефективного використання є видатками розвитку здійснюють позитивний вплив на активізацію процесів економічного зростання. Дані видатки є складовою продуктивних видатків, фор-

мою державного інвестування в основний капітал. Важливим є підвищення ефективності видатків з урахуванням доцільності актуалізації процедур та інструментів програмно-цільового методу в бюджетному процесі. грошово-кредитна політика як складова фінансової політики, визначається як комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції, забезпечення зайнятості і вирівнювання платіжного балансу. Валютна і грошово-кредитна політика є формами реалізації фінансового самостійності країни та включає визначення напрямів впливу на грошовий обіг і застосування відповідних інструментів грошово-кредитної та валютної політики, а також регулювання платіжних, валютних, кредитних, банківських відносин у відповідності з напрямами реалізації державної фінансової політики.

Метою інституційної модернізації фінансової системи має стати формування сучасних фінансових інститутів, що сприятимуть відновленню позитивної динаміки економічного зростання. В свою чергу її основними завданнями є покращання інвестиційного клімату, удосконалення управління державними фінансами, посилення соціальної спрямованості. За сучасних умов ринкові та державні інститути виконують власні комплементарні функції, при чому інтереси ринку полягають у задоволенні приватних потреб, інтереси держави — суспільних у цілому. Система державного фінансового регулювання має доповнювати механізм ринкового саморегулювання, постійно удосконалювати форми та методи впливу держави на фінансову систему, галузі суспільного виробництва. Варто враховувати, що вплив державного фінансового регулювання на економічні та соціальні процеси відбувається з часовим лагом. Крім того, лаг впливу грошово-кредитного регулювання є диферентним у порівнянні з тривалістю лагу відповідного впливу бюджетного регулювання. При розробці заходів фінансової політики важливим є визначення щільності взаємозв'язку між групами фіскальних та монетарних інструментів з урахуванням наявності часових лагів у їх застосуванні. Монетарне регулювання характеризується вищим рівнем результативності в довгостроковому періоді, тоді як результативність бюджетної політики проявляється насамперед в середньостроковому та короткостроковому періодах. Завдання щодо забезпечення стабільності національної грошової одиниці та інфляційного таргетування мають більш довгостроковий характер аніж формування та виконання бюджету на відповідний рік. Забезпечення інтенсивного економічного зростання на довгостроковій основі потребує одночасного використання інструментів, важелів, механізмів податкового, митного, бюджетного, грошово-кредитного, валютного регулювання [4].

Важливою складовою державного регулювання фінансової сфери є координація діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики. Реалізація зазначеного потребує наявності ґрунтовної платформи для експертного обговорення напрямів фінансової політики, оцінки ризиків зниження фінансової стабільності внаслідок реалізації певних управлінських рішень. Держава має забезпечити комунікаційну політику регуляторних органів із суспільними верствами. За

наявності довіри економічних агентів до державних фінансових інституцій своєчасні вербальні інтервенції упереджують негативні ситуації на ринку. Взаємоузгодження бюджетного та грошово-кредитного регулювання потребує підвищення якісного рівня інституційного забезпечення як державного управління так і економіки в цілому. Процедура координації діяльності органів, які відповідальні за формування бюджетної і монетарної політики може відбуватись у рамках співпраці щодо відповідних заходів фінансової політики.

Інституційний аспект координації вищезгаданих складових системи державного фінансового регулювання, значним чином, пов'язаний із взаємодією державних інститутів, які й здійснюють дане регулювання. Досягнення стабільності фінансової системи країни як пріоритетного завдання узгодженої реалізації бюджетної та монетарної політики потребує підвищення стійкості державних фінансів і належного рівня функціонування грошово-кредитного ринку. Монетарна політика, яка спрямована на утримання інфляції в націльовому рівні має дотримуватись режиму адаптивного інфляційного таргетування, за якого допускається відхилення значень індексу споживчих цін від планового індикативного рівня в короткострокових періодах за умови, що на більш тривалих часових діапазонах темпи зростання цін в середньому наближаються до цілевих. Важливими завданнями координації фіскальної та монетарної політики за сучасних умов є досягнення цінової стабільності у залежності від рівня економічного розвитку; підвищення рівня монетизації економіки; фінансування дефіциту бюджету через ринок державних цінних паперів; мінімізація значних коливань на валютному ринку. Досягнення оптимального рівня інфляції видається можливим при одночасному застосуванні інструментів інфляційного таргетування та запровадженні інституційних обмежень при формуванні бюджетних показників на плановий та наступні два за плановим бюджетні періоди. До таких інституційних обмежень відносять встановлення пропорцій темпу зростання рівня видатків бюджету згідно з ростом макроекономічних показників, обмеження можливостей надання прямих позик Національним банком уряду чи державним підприємствам, закріплення граничних обсягів дефіциту бюджету [4].

Інститут бюджетного регулювання має ґрунтуватись на сукупності форм, засобів, механізмів формування та реалізації завдань бюджетної політики, які визначають умови взаємовідносин учасників бюджетного процесу. Методи, інструменти, важелі бюджетного регулювання визначають можливість кількісного і якісного впливу інституту бюджету на соціальне та економічне середовище. При цьому кількісний вплив характеризується обсягом і показниками перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему. Реалізація заходів бюджетного регулювання має визначатись з урахуванням циклічності динаміки економіки та рівня стійкості системи державних фінансів, суттєве зменшення якої може призвести до ускладнення проведення ефективного бюджетного регулювання для позитивного впливу на економічні та соціальні процеси [7].

Доцільним є спрямування заходів митного, податкового, бюджетного регулювання на зниження подат-

кового навантаження, виділення бюджетних асигнувань на підтримку значущих для становлення високотехнологічного укладу економіки бюджетних видатків, у тому числі науку, освіту. При цьому збільшення фінансування слід концентрувати на перспективні напрями розвитку технологічного укладу, в яких вітчизняні виробники та організації мають конкурентні переваги. З огляду на зазначене, важливою складовою бюджетного регулювання повинна стати спрямованість державних закупівель на придбання високотехнологічної продукції вітчизняного виробництва. Одним із важливих заходів бюджетного регулювання є виділення видатків бюджету на модернізацію транспортної, телекомунікаційної, енергетичної та житлово-комунальної інфраструктури з метою забезпечення сприятливих умов для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання та зростання рівня їх економічної активності, важливим є здійснення відповідних заходів державно-приватного партнерства у сфері реалізації наведених проектів.

Інструменти грошово-кредитного регулювання повинні забезпечити належну грошову пропозицію для розширеного відтворення розвитку економіки. Необхідним є створення загальноприйнятого як у розвинутих країнах світу емісійного механізму рефінансування Центральним банком комерційних банків під збільшення їхніх кредитних вимог до підприємств реального сектора і в міру зростання фінансових потреб економіки. Реалізація зазначеного потребує часткової зміни доступу комерційних банків до рефінансування з боку державного регулятора із зобов'язаннями щодо цільового використання одержуваних від держави кредитних ресурсів для кредитного фінансування економіки. Доцільним є здійснення рефінансування під заставу облігацій платоспроможних підприємств та співфінансування державних програм економічного та соціального розвитку, використання механізму надання державних гарантій з урахуванням обмежень, що закріплені Законом України про державний бюджет на відповідний рік. Вагоме значення для посилення дієвості фінансового регулювання має актуалізація і оновлення інструментарію забезпечення економічної стабільності. Особливо важливим є імплементація розроблених вимог до достатності банківського капіталу, методів оцінки ризику ліквідності, системи моніторингу за системними банківськими установами які розроблені Базельським комітетом. Виважена та послідовна реалізація зазначеного спрямована на посилення стійкості банківської системи, зменшення впливу економічної циклічності на цей показник.

Пріоритетним напрямом розвитку банківської системи є забезпечення її фінансової стійкості та надійності, підвищення якісного рівня надаваних банками послуг. Виходячи із наведеного доцільним є актуалізація та удосконалення механізму стрес-тестування банківських установ, що спрямовано на зниження рівня ризиків, оновлення вимог до достатності банківського капіталу, методів оцінки ризику ліквідності, системи моніторингу за системними банківськими установами. Стратегія розвитку економіки декларує необхідність інституційних перетворень у системі фінансового регулювання, які пов'язані зі зміною інституційного середовища суспільства. Інституційний підхід передбачає роз-

гляд об'єкта дослідження як динамічної системи, що постійно адаптується до викликів і завдань соціально-економічного розвитку країни. Інститути фінансової системи мають складну внутрішню структуру норм та правил, їх розвиток знаходиться у взаємозв'язку з еволюцією інститутів державного управління та макроекономічного регулювання. Ефективність функціонування державних фінансів, національної економіки залежить від адекватності інститутів сучасним реаліям, терміну початку, етапів та імплементації необхідних інституційних змін [4].

За умов рецесії, нестабільності розвитку світової економіки вагомим значення набувають питання активізації ролі системи державного фінансового регулювання у забезпеченні макроекономічної стабілізації та створення відповідних умов для економічного зростання. Використання інструментів та важелів фінансової політики забезпечує згладжування циклічних коливань економіки, сприяє адаптації економіки до змін екзогенного економічного середовища. Водночас надмірний регуляторний вплив держави знижує темпи зростання реального валового внутрішнього продукту. Результативність системи державного фінансового регулювання, значним чином, залежить від рівня наукової обґрунтованості його ролі в розвитку суспільних відносин, моделі економічного зростання, що визначає ступінь участі держави в управлінні економікою та використання відповідних інструментів регулювання. З огляду на зазначене, важливим є визначення пріоритетних напрямів державного фінансового регулювання з урахуванням економічної циклічності та завдань стратегії соціально-економічного розвитку країни в межах функціонального та інституційного підходів. Реалізація зазначеного має відбуватися в межах функціонального та інституційного підходів. Із посиленням регулюючої функції державних фінансів за умов стабілізації фінансової системи зростає роль бюджетного регулювання в процесі забезпечення умов для економічного розвитку країни. Модель економічного зростання країни повинна поєднувати інноваційні, соціальні та фінансово-бюджетні складові, що забезпечить якісне функціонування системи державних фінансів [5].

Фінансова політика є однією з найбільш вагомих складових системи державного регулювання, основою реалізації механізму впливу держави на економічні процеси. Використовуючи інструменти фінансової політики, держава здійснює значний вплив на обсяг та структуру валового внутрішнього продукту, стан платіжного балансу, державних фінансів, рівень зайнятості, індекс споживчих цін. Необхідним є використання інструментів та важелів фінансової політики як для досягнення короткострокової макроекономічної стабілізації, так і для створення сприятливих умов для забезпечення економічного розвитку на довгостроковій основі. З метою реалізації зазначеного слід поступово удосконалювати структуру державних видатків, у тому числі бюджетних шляхом зростання частки продуктивних при підвищенні якісного рівня функціонування бюджетних інститутів. На сучасному етапі розвитку фінансових відносин, бюджетна політика у сфері посилення бюджетної ефективності та результативності має враховувати необхідність системного розвитку бюджетної системи. Зокрема слід

забезпечити збалансований розподіл витраток бюджету у розрізі економічної класифікації, тобто враховуючи обмежений обсяг фінансових ресурсів, слід визначити оптимальну частку витраток розвитку в структурі бюджету, що має сприяти прискоренню відновлення позитивної економічної динаміки [8].

Диспропорції в соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, потреба створення відповідних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень обумовлюють необхідність подальшого вдосконалення механізму міжбюджетного регулювання. Важливим аспектом підвищення ефективності витраток бюджету є проведення фіскальної децентралізації, яка має забезпечити як збалансованість місцевих бюджетів, так і самостійність та повноту відповідальності органів місцевого самоврядування за результати своєї роботи. Процеси бюджетної децентралізації покликані посилити якість надання суспільних послуг за рахунок бюджетних коштів, забезпечити передумови для підвищення податкоспроможності місцевих бюджетів, оптимізувати бюджетний процес. Нерівномірність податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць обумовлює доцільність подальшого поглиблення методологічних засад формування моделі міжбюджетних відносин. Розподіл податків за рівнями бюджетної системи має здійснюватися з урахуванням інституційної спроможності місцевого самоврядування, важливим є запровадження середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні, удосконалення системи результативних бюджетних показників відповідно до програмно-цільового методу формування витраток бюджету. З огляду на зазначене, пріоритетним є забезпечення подальшої децентралізації бюджетних повноважень, перш за все у сфері надання бюджетних послуг, забезпечивши їх необхідним обсягом фінансових ресурсів.

Пріоритетним напрямом підвищення ефективності витраток бюджету є оптимізація витраток на загальнодержавні функції в частині витраток на державне управління, мережі закладів соціальної інфраструктури виходячи з обґрунтованих положень щодо граничного рівня витраток бюджету на надання суспільної послуги. Разом з тим, проведення даної оптимізації бюджетних установ повинно покращувати якість і доступність відповідних послуг для населення. Важливим є створення необхідних стимулів до підвищення економічної самостійності та відповідальності бюджетних установ, що розпочато у сфері вищої освіти, та має сприяти зростанню їх конкурентоспроможності. Слід також зазначити, що задля підвищення ефективності витраток бюджету необхідно забезпечити взаємоузгодження складу і обсягу суспільних послуг з гарантіями і зобов'язаннями держави, що можливо за допомогою створення єдиного переліку відповідних послуг. Застосування програмно-цільового методу планування бюджету, в тому числі спрямовано на досягнення відповідного соціально-економічного результату від виділення бюджетних асигнувань на певні заходи, які визначенні відповідною бюджетною програмою. Аналіз ефективності виконання бюджетних програм, результати якого підлягають урахуванню при прийнятті рішення про включення бю-

джетного запиту до проекту бюджету на наступні бюджетні періоди, проводиться за даними річних звітів про виконання паспортів бюджетних програм, статистичної, фінансової та інших видів звітності, інформації щодо кількісних показників, які характеризують кінцеві результати, досягнуті за кошти бюджетної програми. Оцінка результативності бюджетної програми передбачає порівняння фактичних значень показників виконання програми із запланованими у розрізі показників затрат, продукту, ефективності та якості. Важливим є порівняння значень приведених показників із відповідними значеннями показників за попередні періоди [8].

Необхідно забезпечити спрямування бюджетних коштів на вирішення пріоритетних завдань розвитку країни. Удосконалення програмно-цільового методу планування витраток забезпечить покращення якості формування бюджету, визначення пріоритетів при розподілі обмеженого обсягу бюджетних витраток, підвищення рівня ефективності використання бюджетних асигнувань та сприятиме результативності діяльності головного розпорядника бюджетних коштів щодо виконання бюджетних програм. Основними напрямками фінансової політики на середньостроковий перспективу мають стати вдосконалення інституційного середовища фінансового регулювання, підвищення дієвості фінансово-бюджетного планування і прогнозування, поступове та виважене зростання показника монетизації, вдосконалення механізмів валютного регулювання, утримання стабільного рівня цін, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної збалансованості.

ВИСНОВКИ

Фінансова політика є дієвим інструментом стимулювання економічного зростання. Разом з тим, на даному етапі розвитку фінансово-економічних відносин підхід щодо посилення результативності механізму фінансового регулювання потребує подальшого розвитку теоретико-методологічних засад до визначення пріоритетів фінансової політики, до яких можна віднести забезпечення економічного зростання на засадах інституційно-інвестиційного розвитку та структурних перетворень, створення сприятливих умов для збільшення обсягів високотехнологічного виробництва, стимулювання обсягів внутрішнього попиту. Фінансове регулювання є важливим інструментом розвитку економіки з огляду на спрямованість розподілу та використання ресурсів фінансової системи згідно з визначеними завданнями та цілями економічного розвитку. Нові підходи до удосконалення фінансової політики як складової економічного розвитку сприятимуть підвищенню її ефективності у сфері державних та місцевих фінансів, фінансових відносин та ринку фінансових послуг. Досягнення збалансованості та стійкості системи державних фінансів є необхідною передумовою для макроекономічної стабілізації та створення стимулів для відновлення економічного зростання.

Важливими завданнями системи державного фінансового регулювання є забезпечення довгострокової збалансованості та стійкості фінансової системи, підвищення ефективності державних витраток та створення

відповідних умов для забезпечення сталого суспільно-економічного розвитку. З метою досягнення зазначеного державні фінансові інститути мають зосередити зусилля на питаннях встановлення оптимальних співвідношень між складовими фінансової системи, реалізації виваженої податкової, бюджетної, монетарної та боргової політики з одночасним використанням інституційних механізмів оцінки результативності видатків бюджету, здійснювати динамічне регулювання та науково-методологічне забезпечення управління бюджетно-податковою та грошово-кредитною системою. Трансформаційні перетворення економіки зумовлюють потребу в постійному підвищенні обґрунтованості, ефективності та прозорості видатків державного та місцевих бюджетів, державних фондів загальнообов'язкового соціального страхування, дієвості фінансового управління на державних підприємствах. Система регулювання бюджетних видатків є вагомим чинником відтворюваних процесів на макроекономічному рівні. Дієвим підходом бюджетного планування є програмно-цільовий метод, який ґрунтується на раціональному управлінні бюджетними коштами та спрямований на вирішення соціально-економічних проблем, що стоять перед суспільством на певному етапі його розвитку. Формування бюджету за програмно-цільовим методом дозволяє визначити бюджетні показники на основі планування відповідних суспільно значущих завдань на рівні держави, адміністративно-територіальних одиниць, галузей економіки.

Фінансова стійкість бюджетної системи є економічною характеристикою моделі державного регулювання економіки, і, в значній мірі, визначається структурою і обсягом доходів та видатків бюджету. В короткостроковому періоді стійкість бюджетної системи залежить від обраного типу податкової та бюджетної політики, економічної кон'юнктури з огляду на можливість балансування бюджету за рахунок збільшення обсягу державних запозичень, регулювання податкових ставок та бази, встановлення граничних значень для певних бюджетних видатків. Водночас довгострокова стійкість державних фінансів залежить як від проведеної бюджетно-податкової політики, так й від того, якою траєкторією буде розвиватися економіка. З метою посилення дієвості фінансового регулювання, необхідно посилити рівень взаємозв'язку індикативного прогнозування показників бюджету із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку країни, розширити можливості застосування бюджетних, податкових, митних, інструментів регулювання для досягнення визначених цілей державної фінансової політики.

Література:

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 376 с.
2. Лук'яненко І.Г. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія / І. Лук'яненко, М. Сидорович. — К.: НАУКМА, 2014. — 229 с.
3. Мазаракі А.А., Волосович С.В. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України // Вісник КНТЕУ. — 2016. — № 1. — С. 5—23.

4. Степанова Г.М. Теоретичні засади формування фінансової складової економічного розвитку // Економічний вісник університету. — 2014. — № 22/2. — С. 409—414.

5. Теорія фінансів / Заред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.

6. Чугунов І.Я., Ігнатюк І.М. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. — 2016. — № 28/1. — С. 217—226.

7. Чугунов І.Я., Лондар С.Л. Динаміка податково-бюджетного навантаження на економіку України // Економіст. — 2000. — № 7—8. — С. 15—17.

8. Чугунов І.Я. Бюджетні відносини в системі соціально-економічного розвитку країни // Казна України. — 2014. — № 6. — С. 25—28.

9. Afonso A., Jalles J. Fiscal composition and long-term growth // Applied Economics. — 2014. — Vol. 46 (3). — P. 349—358.

10. Stiglitz J. Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development / J. Stiglitz, J. A. Ocampo, S. Spiegel, et. al. — Oxford: Oxford University Press, 2006. — 352 p.

References:

1. Chuhunov, I.Ya. Pavelko, A.V. and Kanieva, T.V. (2015), Derzhavne finansove rehulivannia ekonomichnykh peretvoren' [State financial regulation of economic transformations], Kyiv.nats.torh.-ekon.un-t, Kyiv, Ukraine.
 2. Luk'ianenko, I.H. (2014), Biudzhethno-podatкова polityka Ukrainy: novi vyklyky [Budget and Tax Policy of Ukraine: New Challenges], NaUKMA, Kyiv, Ukraine.
 3. Mazaraki, A.A. and Volosovych, S.V. (2016), "The domains of institutional modernization of the financial system of Ukraine", Visnyk KNTEU, vol. 1, pp. 5—23.
 4. Stepanova, H. M. (2014), "Theoretical principles of formation of financial component of economic development", Ekonomichnyj visnyk universytetu, vol. 22/2, pp. 409—414.
 5. Fedosov, V.M. and Yurii, S.I. (2010), Teoriia finansiv [Theory of Finance], Tsentri uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
 6. Chuhunov, I.Ya. and Ihnatiuk, I.M. (2016), "Formation of budget expenditures in the system of socio-economic development of the country", Ekonomichnyj visnyk universytetu. Pereiaslav-Khmel'nyts'kyj derzhavnyj universytet imeni Hryhoriia Skovorody, vol. 28/1, pp. 217—226.
 7. Chuhunov, I.Ya. and Londar, S.L. (2000), "Dynamics of the tax burden on the Ukrainian economy", Ekonomist, vol. 7—8, pp. 15—17.
 8. Chuhunov, I.Ya. (2014), "Budget relations in the system of socio-economic development of the country", Kazna Ukrainy, vol. 6, pp. 25—28.
 9. Afonso, A. and Jalles, J. (2014), "Fiscal composition and long-term growth", Applied Economics, vol. 46 (3), pp. 349—358.
 10. Stiglitz, J. Ocampo, J. A. and Spiegel, S. (2006), Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development, Oxford University Press, Oxford, UK.
- Стаття надійшла до редакції 04.02.2019 р.*